

Doufám z té duše, že aspoň devě-
adevadesát procent čtenářů si to
pomyslí, a co se mne týče, tisknu
p. Dongresovi ruku za toto sprá-
vedlivé sebeocenení. "Gnothi
seauton", — poznávej sebe sama,
— je řecké přísloví, jež tak málo
nás dovede přivést na sobě k do-
nalému upištění. P. Dongres
to dovedl.

Mám za to, že je pod čest muže
polemisovat s výroky tak výslovně
perversními a zneuctvujícími svého
autora, jako jsou tyto výše uvede-
né. Jsou hloupé a hrubé. Ale
jsem přesvědčen, že p. Dongres
jich tak ani nemyslí. Ukvapí se.
Napadl ho xylogismus velmi poše-
tilý, a dal se jím svést k něčemu,
co při nejlepší vůli lze nazvat
leda banálností. Nemůžeme jinak
při člověku, jež prý jest jedním z
nejnadanejších žurnalistů česko-
amerických.

Ale tážu se: co chcete od lidí,
od mass, dovede-li vychovatel lidí
řici slova tak zlá, jako ona o
kousku země, jež zítra se má
jmenovat Prusko, — dovede-li vy-
slovit něco takového a nezachvát
se až do nehlubších zákletů
duše?

Ubi bene, ibi patria, — cituje
(ač špatně latinsky, totiž k ironii
sebe sama obráceně) p. Dongres.
Ano: kde dobře, tam vlast. Toť
zdá se být nejen heslem páne
Dongresovým, o čemž by se v tom
obhledu dalo více uvažovat, nýbrž
i mnohých vychovatelů lidí. To
vyznívá v harmonii s tenor-
m předešlého citátu. Ale byla-li kdy
harmonie disharmonií, — je to
tento souzvuk hlasů otrávených a
otravných, ... v obojí snad
bezmála nevědomky.

Bezzásadnost na jedné straně,
neujasnění zásad po druhé straně.
Lze myslit, že by v tom byla zlo-
myslná účelnost? Ne, nemyslím
toho, a kdybych mohl myslit, pře-
stal bych nadarmo volat na poušti.
Je to jen vliv ovzduší. Duše
jsou zatíženy černými mraky,
duše jsou otráveny jedovatými
výpary...

Vyčist'me oblohu, vysuš'me ba-
řiny!

A raduju se nad oárou v poušti.
Článek "Ta naše řeč česká" v
zářijovém "Sokole Americkém" je
onou oárou. Krásný úmysl, po-
ctivá snaha, zlatá slova. Ale ptám
se: vzbudila ozvěnu ta slova? Za-
padla v hlus? Snad několik, snad
sta čtenářů otřásla se trochu při
četbě, — otřásla se, dobré duše, a
zapomněli. Nebylo nikoho, kdo
by jim připomněl, že nejednalo se
jen o zvonivá slova, nýbrž o vy-
bídnutí k nápravě. Kolik asi no-
vinářů četlo tu zběžně psanou, ale
proto přece jen nanejvýše cennou a
včasnou úvahu? Kolik by jich
mělo v sobě tolik poctivosti, aby
glossovali příznivě dobrý článek
kolegův?

"U nás netřeba vlasteneckých
frází, bombastu a fangličkářství",
čteme tam, "ale třeba uvědo-
miti si, že ještě vedle různých těch
povinností vůči této nové vlasti
máme hlavně my (totiž Sokolové)
povinnost udržeti jazyk otcův
svých v lidu našem na děle." Ano,
tak to čteme v "Sokole", a do
konce tučnými písmenami. A je
tam řada i jiných vět hluboké
pravdy, k nimž časem se vrátíme
ve svých "Kapitolách". Čteme
tam, k čemu sami jsme už vybíže-
li: aby v rodinách českých se mlu-
vilo česky, aby v dětech byla
buzena národní hrlost. Aby se
hledělo k čistotě našeho jazyka
zvláště mezi Sokoly, — volá dále
pisatel a uvádí "krásné" doklady
té příšerné americké češtiny.

Vypravuje též zajímavou episo-
du, jak "před několika lety, když
pisatel kdysi kdesi mluvil ke
svým, hned po zakončení řeči
představil se mu mladík, jež
potřásl mu rukou a řekl: "Doctor,
I understood considerable of your

speech and I only regret that
although my parents were both
Bohemian, I can unfortunately
not speak the language, because
as a boy I got to speak English
with the other boys and my
parents. I am sorry to say, that
I never took the trouble to learn
Bohemian myself. What a great
help it would be to me in business
including the educational advantages,
the entertaining and social joys."

Tato slova mluví za tisíc ji-
ných, za sta článků. Obchodní
výhody, vzdělání i společenské
postavení každého amerického Če-
cha získává tím, je-li — Če-
chem. V South-Omaze je obcho-
dník Američan, jež zná perfektně
česky mluvit, číst i psát, — a jež
říká, že by svou znalost češtiny
nedal za pět tisíc dollarů. V
Omaze seznámil jsem se s dámou,
rozenou Angličankou, jež srdečně
lítovala, že jsouc ženou Čecha,
dosud nemohla se od něho naučit
česky, poněvadž ztrávil pro obchod
málo času doma; je hudebně vzdě-
lána, ví o české hudbě, a je jí líto,
že nemůže se vpravit do české
společnosti tak, jak by se vpravi-
la, kdyby znala česky. Sta podob-
ných příkladů dalo by se nashrát
a uvést. Ale nač to? Nejsou to
věci samozřejmé? Leč třeba jest
znova a znova ty věci připomínat.
Ani "Sokol" nechť nenechá zas
usnouti jednou probuzené otázky.
I mezi Sokoly je třeba hlasu va-
rujícího, zahabujícího a poučující-
cího. Víme to z vlastní své zku-
šenosti!

* * *

Ti glossy opozdění; a jedna za
svěží paměti:

"Rozhledy" — ubohé, co ode
mne zkusí, — ve svém pátém čísle
laskavě povšimnuly si první z
mých "Českoamerických kapitol".
Citují z ní úryvek, jež mimochod-
em řečeno je logicky příliš kusý
a nepřipouští ujasnění mé myšlen-
ky. A dodávají svou poznámku,
jež by se zdála zníti dosti pravdi-
vě, kdyby nebyla založena na
chybách premisách.

Nemohu prý srovnávat zdejších
Čechů s oněmi ve vlasti. Přizná-
vám, že v čistě národnostním vztahu
nemohu; bylo by to urážkou tisíc
cům našich severních Čechů. Ale
mohu srovnávat v tom smyslu, jak
jsem to učinil: v prostém důkazu
možnosti, v důkazu fakta *udržitel-
nosti češtiny, češtví*. Každé srov-
nání kulhá, — říkávali Latínci; platí
to do jisté míry i o našem
srovnání. Ovzduší té minulosti,
ať už slavné nebo často potupné a
bolestné, — a pocit, že pída pod
námi jest *párou naší*, — ty dvě
okolnosti působí mnoho. V tom
má pravdu redaktor "Rozhledů".
My však nehlasáme českého vla-
stenečství, — my chceme *vlastene-
ctví českoamerické*.

"Plamen nadšen, ať hotel sebe
mocněji, ztrácí se a uhasíná, není-li
živen, a zde není, čím jej živiti."
Ano, tak to píšou "Rozhledy";
zde není, čím jej živiti; neboť
mysl pro to, co mělo být a mohlo,
jest už uhašeno. Hotel plamen
špatně zapáleného nadšení; jako
když slámu zapálí, šlehlo to a po-
haslo. *Byla to sláma*. Nebylo
žrna. A jen plov zůstaly okolo
místa, kde vyhořela sláma.

"Větev českoamerická přečkala
zde již skoro průměrný lidský věk
a má snad ještě dalekou budou-
cnost před sebou, ale osud, jemuž
spíše vstříc, jest *neodvratný*."

Ano, větev přečkala už lidský
věk; jen větev, neboť listů na ní
rok za rokem usychá. Ovzduší
neslouží svěžestí listů; a větev ne-
měla a dosud nemá květů ani plo-
dů. A tak se zdá, že to poslední
její listů má již poučekd jinou
barvu. "Není, čím je živiti." A
to, čím přece jen jsou zalévány,
jest jed.

A potom pan pisatel vzpomíná
na epizodu, jež vyzuďla týmž
krásným a mužným mottem, jako

ona moje epizodka, jimi citována:
"když před několika měsíci z
místa dřívějšího působení zavítali
jsme návštěvou do Chicaga, ztrá-
vili jsme příjemné odpoledne s
kterýmsi starým osadníkem, dojísta
upřímným Čechem, jež i rodinu
svoji po česku vychoval. Bylo to
právě v 'organové' rozepři a
onen krajan trpce za rozmluvy
prohodil: Čím dřívě tu naši ná-
rodnost čert vezme, tím lépe bude!
— Odporovali jsme tomuto výro-
ku, a to on zdvihl se stolu jeden z
místních denníků a pravil: Co je
tohle zde, — krvák, že ano, ...
zde je druhý krvák, ... zde pak
máme, čemu naši novináři říkají
polemika, ... což je vlastně morá-
vá náhaza, ... pak tu máme zprávy
o dvou českých sebevraždách a
skoro dva sloupce zpráv ze soud-
ních síní, jak vidíte, od české
rozepře sousedské až do české
vraždy. To jest a po dlouhou dobu
byla setba dračích zubů, a ty za-
čínají vydávati sklizeň. Reforma,
pravíte, — well, ... je vidět, že
jste již dlouho z Chicaga. Zde
není žádná reforma možná, na
všechno je již pozdě." Což jest
jinými slovy ono "moje" motto:
Čím dřívě splyneme, tím lépe —

Starý osadník chichotavý má
pravdu až na to heslo, jež si vy-
vodil ze svých trpkých zkušeností.
Ale nelze se tomu divit. Jest jed-
ním z těch, kteří buď viděli anebo
nyl i teprve snad vidí tragiku
klesání; jest jedním z těch, kteří
cítí, kam padá číst odpovědnosti?
Jak dlouho trpěny byly ty krváky,
ty polemiky, to soustavné utupo-
vání, ohlupování a vykofistování
mass? Dračí zuby byly zasety; ry-
tíže se nenašlo, jež zničil by
vzcházející úrodu; ten, jež *nyl*
snal se o nápravu, nezdá se —
Don Quixotem? Snad; ale ani
potom bychom nelitovali, že stali
jsme se rytířem smutné postavy;
aspoň zbudou *dokumenty*, epilog.
apotheca k "Pamětem česko-
americké Donquixotiády."

Zde není reforma možná? Jest
a musí být možná. Což tak jsou
krátkozrací ti, kteří dnes lid ohlu-
pují, že nevidí, jak sami podryvají
si půdu tím nevychováním nové
generace? Za tolik let co všechno
bylo možno vykonat. A zatím
billance ukazuje pouze passiva a
zpronevěry —

Věřím, že v Chicagu je reforma
obtěžnější, než kdekoli jinde;
sotva výhled jsem v českém Chica-
gu, vždy již cítím na sobě bolest
nou tíhu jeho smutného češtví.
Ale jde o více, než o Chicago, ...
jde o všechny americké Čechy.
Jen začít s nápravou, — v rodině,
ve společenském životě a v *žurnali-
stice*, — a uvidíme ovoce dřívě,
než sami bychom se dnes nadáli.

Ale kam bychom došli, kdyby-
chom dali rukám sklesnout v klín
a malomyslně feklí si s "Rozhledy":
Nač to úsilí, na vše je pozdě? A
jaká byla by účelnost "Rozhledů",
kdyby chtěly vycházet pro odsou-
zené k hanbě? Toto heslo nechť
tedy "Rozhledy" přibijí si pod tí-
tul, — toto heslo nechť vezmou si
za své i ostatní listy českoameri-
cké, — toto heslo nechť volají
"vlastenci" místo přednášek o
Havlíčkovi, jehož hesla byla po
někud jiná, — a pak věru nad
vchod do amerického "češtví"
lze napsat, co Dante viděl nad
branami svého "Pekla", a co ci-
tuje pro nás p. redaktor "Rozhle-
dů" jako "bezcitnou, mrazivou
pliatnost":

"Lasciate ogni speranza voi
ch'entrate!"

A vešedně, skutečně poznáváme,
že není tu naděje na spásu, že
jsme — v pekle.

O dvou, kteří zbyli na konec.

Studo s českého života v Nebraska.
Dokoučení.
III.

V té tmě staženka Kalašová si
přece jen připadala méně opuště.

nou; tak jí bylo, jakoby Mary byla
oěkde poblízku, ale pro tmu že jí
není vidět; jen zavolat že bylo by
třeba, i v záptěl ozval by se její
hlas. A tak dokonce chvíli se i
usmívala staženka; tma tak často
utiňuje, odděluje nás od nedosaži-
telného a sblízuje nás s nevidi-
telným.

Právě v takovém okamžiku po-
cítila dotyk čísi ruky, i hlavu po
zvedavši, rozeznala postavu mu-
žovu. Poněkud se narovnala; jak
dívala se vzhůru, slabý přívět
hvězd matně ozařoval jí tváře a
leskl se jí v očích, jež za dne
zdály se být už vyhaslémi. I za-
chvěl se stařec, upomenut leskem
těch očí na doby, o nichž hovořil
vali se ženou jen zřídka kdy, oba
cítíce v oněch vzpomínkách více
bolesti než rozkoše. Zahřívaly
ty vzpomínky, nejsouce proměně-
ny v slova, — vysloveny, zastudily
až do duše.

"Well, ... tak co?" řekl, když
několik okamžiků proletělo tak
mlčky. A pak usedl vedle ní.

"Neptipadá ti, jakoby tu ještě
byla?" otázala se staženka nízkým,
chvějícím se hlasem.

Kalašovi tak nebylo; naopak,
pusto cítil odevšad, — prázdno
naš zelo, a on nevěděl, jak pře-
moci onen stesk, jež se mu tlačil
do srdce za každou myšlenkou.
Ale staženka nechť brát útěchu.

"Yes, ... tak je člověku," od-
řekl měkce, nejistě, a oči jeho
maně zatékaly v onu stranu, kam
jim dcera odjela toho podvečera.

"A myslím, že přece jen může
me být rádi, že jsme se všim už
hotovi," pokračovala Kalašová
sesřleným hlasem, jaksi se obáva-
jící ticha a klidněna vlastními svy-
mi slovy. "Můžeme být, myslím,
i spokojeni. Což, Franku?"

Ale Frank neodpovídal; viděla,
že kývá hlavou, uspokojila se a
mluvila dále:

"Jsou v tom všichni dobře, —
fekl jí před chvílí. Máš pravdu,
— dělali jsme co mohli, — i
dobře jsme udělali. A teď může-
me klidně dožít."

I více hovořila, vždy o témž a
se spokojeností stále jakoby ro-
stoucí, zatím co její muž vždy
méně byl si vědom jejich slov.
Když mluvila již dost dlouho,
náhle připadlo jí obrátit se na
něho s jakousi celkem bezvýznam-
nou otázkou. Leč on zděl se ne-
slyšet. Opakovala otázku, dívajíc
se na něho téměř polekaně. A
když ani tehdy nejevil nejmenší
známky, že byl by slyšel její
otázku, za rameno ho chytila a
vydechla stísněně:

"Franku!"
Otočil k ní oči, jež dosud viděly
jiné věci.

"Franku", opakovala, "neslyšel
jsi?"

A on odřekl, duchem jsa zcela
jinde:

"Vzpomeneš si někdy na ...
starou vlast?"
Podivila se té otázce, i odpově-
děla táhlým hlasem nechápavě:

"Proč se ptáš? ... Yes, vzpo-
menu časem, ... ale je tomu tak
dávno —"

Zdál se, že nečekal na její od-
pověď a že vůbec si jí ani neuvě-
domil.

"A dovedeš si představit vaši
vesnici, své rodiče, váš statek,
... to všechno ...", tázal se
tíše, oči zas už upíraje kamsi v
neurčito.

Zavřela hlavou:
"Nedovedu. Všechno se po-
pletlo, ... jakoby nad tím byla
noc ..."

Povzděchl si:
"Bylo to tam přece jen krásné.
Nevím, čím to, ... ale nějak více
si toho dovedu dnes představit,
než kdykoli jindy v posledních
letech. I dědouška, i otec, matku,
... všechno —"

Z daleka ozvalo se teskné,
zpína zvěřící a přece zdušené
houkání kalouskovo; krásy již jen

občas zavolaly, jen jakoby ještě
něco poznamenávaly k tomu, co
už vyvodily do šera a první tmy;
psi pomalý se toulali dvorem,
bylo chvillemi vidět bílá jejich
těla.

"V tuto chvíli Mary obyčejně
zpívala", tíše vzdechla si sta-
ženka.

"A na chlapce se pamatuju, jak
jsme se po rávu honili, ... jak
jsem pásával husy —" dále
hovořil Kalaš, nedbaje poznámky
ženiny.

Avšak ona ho přerušila:
"Pamatuješ na tu její oblíbenou
píseň?"

"I na to se pamatuju, jak nám
kantor vykládal o Žižkovi a o
Husitech, ... jak se u nás doma
mluvilo o Havlíčkovi, ... yes,
všechno pamatuju tak dobře ..."

Staženka ho neposlouchala, tíše
si mumlala nářev oně písni, již
zpívala Mary ještě před třemi
dny, — nářev kteréš z oněch
nespočetných "rag-times", ame-
rických odřovaček.

Kalaš na okamžik zmlkl; chvíli
jakoby naslouchal onomu mumlá-
ní; pak najednou vyrazil ze sebe
pól zlostně, půl bolestně:

"Jen na to si nemohu vzpome-
nout ..."

"Na co?" otočila se polekaná
staženka.

"Na ty naše písně, které jsme
tehdy zpívali," odřekl. "Chvillemi
zdá se mi, že si na tu nebo na onu
vzpomenu, ... ale sotva chci si to
přezpívat, splete se mi to a čert
aby se v tom vyznal. Jako tato,
kterou Mary zpívala zedávno. Pří-
pomíná mi jednu písničku, kterou
jsem dobře znal před padesáti
lety, ... ale ..."

A zmlkl; vzpomněl si v tom
okamžiku i na jiné věci: na to, jak
ministroval v kostele, na staříkého
kněze, jež zkrásnil mu mnohou
chvilí dětství, na zpěvy kostelní,
na kázání onoho stařečka, jež
tolika dobrými skutky zůstavil po
sobě památku v srdcích všech ...

I smutno mu bylo z všech těch
vzpomínek. V této nové vlasti
patřil k těm, kterým se říká mezi
Čechy svobodomyšlní; a byl tak
svobodomyšlný, jako řada Čechů;
kostelním říkal bučárny, kněžím
flandáci, a slovo bůh vyslovoval
s posměchem. Ale dnes poprvé
cítil, že není-li bůh, je přece
něco, čemu má odpovídat za svou
minulost: klidu své duše; a bylo
mu, jakoby nemohl za vše odpo-
vídat s čistým svědomím. Ne-
vedl si všeho ujasnit, — jen cítil,
že stala se kdesi chyba. Tisíce
myšlenek hrulo se mu do hlavy,
výčitka narážela na výčitku, bolest
klópytala o bolest, hořkost slévala
se s hořkostí ... Ona modlitba,
jež učila ho druhdy matka, ...
modlitba krásně česky znějící
obrodila se mu v paměti ... A
pod ní, hluboko pod ní ozývala se
divná, nečistá, neladná čeština
jeho dvou nejmladších synů, Ma-
riina, jeho vnuků ... Jak se při-
čiňoval, aby jeho děti aspoň mlu-
viti dovedly jeho rodnou řeč?
Dnes Stanley a John, ani Mary
mu ani psát pořádně nemohou;
ani česky nedovedou, on umí
anglicky číst jen špatně a žena
docela nic ... A což jejich děti?
Mohlo být vše jiné; Němci v okolí
mají své německé školy, dostali
němčinu i na veřejné školy, ...
ale Češi? Ti staří spolkařii, při
pívě nadávali na starou vlast, ...
a děti zatím se odcizovaly. A za
dvacet let už tu nebude po Čechách
skoro ani památky —

To vše proletělo Kalašovi hla-
vou v malé chvíli, neujasněně, za-
temnělé, ale tím bolestněji. A tu
najednou veliký, drsný žal schvá-
til staré jeho srdce, zalomcoval
mu rameny, slzy s očí mu vymáčkl
a z hrdla vyrazil cosi jako skřek
a vzdech. I rozplakal se stařec jako
dítě a jeho, křehovitým pláčem
nakažena, zanařikala i staženka —

(Pokračování na str. 13.)